

Foredrag i Oslo Militære Samfund

mandag 18. januar 2010

Ved

General Harald Sunde

Forsvarssjef

Forsvarssjefens årlige foredrag i OMS

Foto: Stig Morten Karlsen, OMS

Realiseringen av morgendagens forsvar

Mine damer og herrer
Forsvarsvenner

Innledning

Det er en glede for meg å møte dere her i kveld for å snakke om realiseringen av det nye Forsvaret.

Forsvaret befinner seg i dag i et vekslingsfelt der omstilling er i ferd med å gå over i fornyelse. Omstillingen har transformert et mobiliseringsforsvar til et innsatsforsvar. Dette har vært en av de største omstillingene noensinne i offentlig sektor, og har ikke gått upåaktet hen. Det har vært krevende for vårt personell, og det har endret Forsvaret slik at det nesten ikke er til å kjenne igjen fra det Forsvaret som var med på å vinne Den kalde krigen.

Jeg skal bruke dette foredraget til å si noe om nettopp dette vekslingsfeltet og hvilke utfordringer vi møter der. Ikke minst møter vi utfordringer fra verden omkring oss.

En verden i endring

Et raskt tilbakeblikk

Da muren falt i 1989 hadde vi vunnet Den kalde krigen, og verden sto ved et tidsskille. Et tidsskille som på det tidspunktet **ikke** viste oss hvorledes verden ville utvikle seg.

I perioden mellom Andre verdenskrig og frem til 1989 levde vi i en såkalt bipolar verden, dominert av to stormakter og to militære allianser. Truslene vi så for oss kom fra andre velorganiserte stater, og de var eksistensielle – med atomkrig som et mulig scenario.

I årene etter murens fall, Warzawapaktens oppløsning og NATOs utvidelse mot øst, ble verden oppfattet som unipolar. Den gamle balansen mellom verdens to supermakter var borte, og bare en var igjen. Vesten kunne ikke lenger trues militært av andre stater, slik vi oppfattet det.

De truslene vi så rundt oss hadde sitt utspring i statssammenbrudd som resulterte i borgerkrigsliknende tilstander, og de ble ikke lenger oppfattet som eksistensielle. De krevde like fullt inngripen fra det internasjonale samfunnet. I vår egen verdensdel materialiserte de seg gjennom krigene på Balkan, der også Norge og NATO ble engasjert. Først med FN-operasjoner fra 1992 og deretter med en massiv NATO-operasjon som følge av fredsavtalen i Dayton i 1995. Senere også med bombingene av Beograd og innmarsjen i Kosovo i 1999.

Det var også *nå* vi for alvor ble oppmerksom på truslene fra internasjonale terrornettverk som Al-Qaida. Vi så hvordan de utnyttet informasjonsutviklingen i det globaliserte samfunnet, og hvordan de rammet oss gjennom spektakulære anslag.

Da NATOs nåværende strategiske konsept ble utarbeidet i 1999, var imidlertid terrortrusselen kun nevnt i en bisetning. To år senere var internasjonal terrorisme første prioritet, og uttrykket *asymmetriske trusler* ble et kjent begrep. Dette er et eksempel på hvordan det trusselbildet vi ser for oss i dag, raskt kan måtte endres i møte med en ny virkelighet.

Morgendagens utfordringer

En slik ny virkelighet er det vi er på vei inn i nå. Vi skimter en verden som beveger seg fra det unipolare mot det multipolare. En slik fremvekst av nye maktstrukturer øker risikoen for rivalisering. Dermed øker også faren for bruk av militærmakt for å oppnå politiske mål, særlig overfor småstater.

Samtidig har vi ikke greid å eliminere truslene fra terrornettverkene. Derfor må vi ta høyde for nye trusler som både er stat-til-stat- og asymmetriske.

Flere analytikere trekker også frem klimaendringer med tilhørende naturkatastrofer, som en kilde til nye konflikter i en ikke altfor fjern fremtid. Sågar kanskje i en relativt *nær* fremtid. Det dystre bilde som tegnes inneholder både tørke og flom, forørkning, orkaner og annet ekstremvær, og fallende matvareproduksjon som en følge av dette. Ekspertene ser samtidig for seg at jordens befolkning øker til 9 milliarder i 2040. De globale, sosiale ulikhetene vokser. En ikke unaturlig følge av disse scenarioene er for eksempel massemigrasjon, med de sikkerhetsutfordringene dette medfører.

Vi snakker her om eksempler på det som gjerne omtales som *complex emergencies*. Dette er svært komplekse og sammensatte konflikter med store humanitære konsekvenser. Slike konflikter kjennetegnes av utstrakt bruk av vold og tap av liv, store flyktningstrømmer, ødeleggelse av samfunn og hindring av humanitær bistand.

En annen virkning av klimakrisen er at isen smelter i Arktis. Dermed kan vi få nye transportveier og konkurranse om ressurser i områder som tidligere var utilgjengelige.

Dette omfatter også våre egne nærområder, og suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse her blir enda viktigere enn før. Det samme gjelder den viktige bistanden Forsvaret gir til det sivile samfunn i dette området.

Tilnærminger

Dette er bare noen eksempler på dagens – og morgendagens – sammensatte konflikter. For å løse disse konfliktene kreves det en helhetlig tilnærming til konfliktene og et samarbeid mellom mange aktører.

Det er nettopp en slik helhetlig tilnærming som nå er målsetningen i Afghanistan, og ISAF har en viktig rolle å spille i dette arbeidet.

I henhold til den meningsmålingen som ble publisert av BBC for en uke siden, mener 70 % av 1500 spurte afghanere at utviklingen går i riktig retning. Dette viser at vi er på rett vei i Afghanistan, selv om vi også ser en stigende aktivitet fra opprørstyrkenes side og dermed økt risiko for våre egne soldater. Slik som anslaget i Kabul i dag.

Det globale sikkerhetspolitiske bildet av i dag - og ikke minst i morgen - er altså først og fremst kjennetegnet ved å være sammensatt, komplisert og uoversiktlig. Ikke minst er det et bilde av en verden i endring. Dette får også en påvirkning på våre operasjoner og hvordan vi innretter vårt forsvar.

Operative utfordringer

Dagens operative utfordringer er å ha evnen til om nødvendig å håndtere alt fra klassiske høyintensitetskonflikter til stabiliseringsoperasjoner. I det ene scenarioet vil en kunne møte en høyteknologisk motstander. I det andre en teknologisk underlegen motstander som utnytter dette til sin fordel.

Dette er situasjonen våre soldater nå møter i Afghanistan. Fienden bærer ikke uniform, men skjuler seg blant befolkningen. Taktikken er bakholdsangrep og veibomber. Terror brukes som våpen mot egen sivilbefolkning og dennes sikkerhetsstyrker, samtidig som de blindt rammer våre soldater i felten.

Afghanistan illustrerer også at om teknologien var drivkraften bak de store militære endringene i det 20. århundre, ser vi nå også hvordan krigens karakter endres på bakgrunn av sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske faktorer.

Denne måten å føre krig eller håndtere konflikter på, tvinger oss til å tenke nytt. Dette ser vi ikke minst i måten å kommunisere på. Våre avanserte nettverksbaserte plattformer gir oss ikke umiddelbart tilgang til kommunikasjonen mellom opprørstyrker som i svært liten grad benytter seg av moderne teknologi.

Kort sagt krever dagens og fremtidens scenarioer at vi har et høyteknologisk forsvar, men like viktig er å ha en mental fleksibilitet til raskt å omstille oss for å møte diametralt ulike fiender.

Omstillingen for å møte morgendagens komplekse og kan hende helt ukjente trusler er større enn noen gang tidligere. Ja, enda større enn overgangen fra rytterkavaleri til stridsvogn.

Fra mobiliseringsforsvar til innsatsforsvar

Vårt gamle mobiliseringsforsvar var riktig for sin tid. Det tjente sin hensikt og bidro til norsk sikkerhet og suverenitet. Men "for sin tid" er også nøkkelordet. For den tiden er forbi. Det Forsvaret som var riktig i Den kalde krigens dager viste seg ikke å ha den rette evne til å møte de nye truslene vi fikk etter 1989. Derfor måtte vi omstille. Akkurat som vi måtte

omstille etter at vi vant Andre verdenskrig. Akkurat slik Forsvaret *alltid* har måtte omstille og tilpasse seg forholdene i verden omkring seg.

Historien viser oss at den armé som ikke er i stand til å endre seg når omverdenen gjør det, blir straffet på slagmarken. *Maginotlinjen* er vel et av de mest kjente eksemplene på unnlåtelsen av en slik nødvendig omstilling i nyere tid. Andre verdenskrig ble ikke en gjentakelse av skyttergravskrigen fra den første, og prisen å betale for denne feilvurderingen ble høy.

Det er nettopp slike feilvurderinger vi ønsker å unngå ved omstillingen av Forsvaret. Vi er i ferd med å skape et nytt forsvar til vår tid. Dette forsvar må også ha evnen til en kontinuerlig fornyelse i takt med tiden. Fra statisk tenkning til fleksibilitet.

Regjeringen vurderte våren 2001 Forsvarets innretning som uegnet til å løse de aktuelle forsvarsoppgavene. "Dyp og vedvarende strukturell krise", var ord som ble brukt for å illustrere denne vurderingen.

Dette var starten på en omstilling som i stor grad har lyktes i å etablere et forsvar som svarer på dagens sikkerhetsutfordringer.

Overgangen til et innsatsforsvar betyr at vi har fått et forsvar som kan brukes *nå*. Og et karaktertrekk ved innsatsforsvaret er nettopp at det skal være beredt til umiddelbar innsats. Jeg har av og til brukt et bilde av brannstasjonen med enheter på kontinuerlig utrykning, for å forklare dette på en sterkt forenklet måte. Denne utrykningen skjer mens Norge som nasjon befinner seg i dyp fred. Der vi tidligere snakket om *gripbare styrker*, er vi i dag *alle* grepet og opererer daglig. Terrorangrep kan like gjerne treffe oss her som i London, Madrid eller New York.

I henhold til det tradisjonelle totalforsvarskonseptet, skulle samfunnets samlede ressurser kunne settes inn i forsvar av landet i tilfelle krig eller når krig truer. Fokuset under den kalde krigen var nettopp rettet mot Forsvarets behov for støtte fra det sivile samfunn i en slik situasjon.

Globaliseringen, og særlig fremveksten av internasjonal terrorisme, har skapt en større bevissthet om sårbarheten i et moderne samfunn. Derfor legger det moderniserte totalforsvarskonseptet vekt på gjensidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn. Som en konsekvens av dette sees forsvarsinnsatsen nå mer i sammenheng med arbeidet for økt samfunnssikkerhet.

Det er på denne bakgrunn vi nå må utforme nye grensesnitt mot et samfunn som ikke tilrettelegger for dagens forsvarsoperasjoner i samme grad som før. Beredskapslovene gjelder som før i krig og når krig truer, mens vår virkelighet i dag er å være i kontinuerlig og full beredskap også når det *ikke* mobiliseres. Hver dag, hver natt, hjemme og ute brukes Forsvaret til å utføre de oppdragene som norske politiske myndigheter pålegger oss. Og vi utfører dem godt. Alene eller sammen med allierte.

Internasjonalt samarbeid

Nettopp allianseforsvaret har vært en stabil faktor for forsvar av Norge siden vi ble medlem av NATO i 1949. "Vår sikkerhetspolitiske hjørnestein", som vi gjerne kaller det.

På egen hånd er vi nå som før i stand til å håndtere episoder, men det har aldri vært meningen at Forsvaret alene skal kunne forsvare norsk territorium mot storstilte angrep utenfra. Større oppgaver vil og må vi gjøre sammen med våre allierte, hjemme og ute. Det

er derfor helt avgjørende at Forsvaret har evne til å operere fullt på høyde med dem. Dette betyr å inneha militære kapasiteter som virker sammen med de som opereres av våre allierte. Noe som igjen innebærer økt satsning på kvalitet innenfor områdene teknologi og kompetanse.

NATOs utvidede samarbeid med partnerland har også skapt nye og flere muligheter for det *nordiske* samarbeidet. Ulik alliansetilknytning er ikke lenger en begrensning for samarbeidet, slik det var under den kalde krigen.

Om to dager reiser jeg til Helsingfors for å treffe mine nordiske kollegaer. Der skal vi blant annet diskutere perspektiver og prioriteringer for det videre forsvarssamarbeidet.

Likhetstrekk i geografi, størrelse, språk og kultur betyr at vi har et godt grunnlag for samarbeid her i Norden. Vi har også mange felles utfordringer, men ved å samarbeide ser vi blant annet at vi kan levere bedre bidrag til utenlandsoperasjoner. Vi håper også å få investerings- og driftsbudsjettene våre til å strekke lenger ved å samarbeide om anskaffelser, styrkeproduksjon og logistikk. Dette gjør vi samtidig som vi bevarer vår egen evne til nasjonal innsats. Noe omstillingen nettopp vil øke kvaliteten på.

Formannsvervet i den nye, helhetlige organisasjonen for det nordiske samarbeidet - Nordic Defence Cooperation, forkortet NORDEFECO går på omgang. Fra årsskiftet er det Norge som innehar dette vervet.

Vekslingsfeltet – hvor er vi

Forsvaret er nå i slutfasen av omstillingen fra mobiliseringsforsvar til innsatsforsvar. Gradvis vil fokuset i organisasjonen kunne endres fra omstilling til implementering av nye kapasiteter og videre fornyelse.

Målbildet for denne fasen er beskrevet i den helhetlige revisjonen av Forsvarets innretning som ble gjort i Forsvarsstudie 07.

Stortingsproposisjon nr. 48 (2007-2008), eller Langtidsplanen, som den gjerne kalles, er beslutningen om og planen for, realiseringen av det moderne Forsvaret. Planen dekker perioden frem til og med 2012.

Gjennomføringen av Langtidsplanen blir min hovedoppgave i denne perioden. Forutsetningen for at vi skal lykkes, er at det er samsvar mellom oppgaver og budsjett. En forutsigbarhet rundt disse faktorene er derfor avgjørende for å realisere planens mål bilde.

Jeg tiltrådte som forsvarssjef et knapt år ut i den perioden langtidsplanen omfatter. Så langt er jeg tilfreds med at regnskapet for 2009 er i balanse, og at budsjettet for 2010 følger opp ambisjonen fra Langtidsplanen.

500 av de 800 millioner kronene som var forutsatt tilført i langtidsperioden, er nå tilført, noe jeg er svært glad for.

Ressursbehov og forbruk er forhold som vi skal fokusere på også fremover. Kostnadene ved å drifte det moderne Forsvaret er forbundet med usikkerhetsmomenter som for eksempel variabelt operasjonstempo, og kostnader knyttet til avansert, moderne materiell. Jeg vil gjennom min periode synliggjøre at de budsjetterte midlene blir brukt på best mulige måte.

Bare slik kan eierskapet, det vi si det norske folk, være sikre på at pengene blir brukt på rett vis. Et godt hushold er også en forutsetning for et troverdig forsvar.

Realiseringen av langtidsplanen krever at Forsvaret omstiller og fornyer seg og gjennomfører store materiellanskaffelser *samtidig* som det opererer. Hver for seg er disse prosessene krevende. Kombinert har de vært, og er, utfordrende for organisasjonen.

Jeg legger ikke skjul på at omstillingen fortsatt vil kreve innsats og fokus. De siste sentrale grepene retter seg mot å etablere den rette balansen mellom den delen av Forsvaret som opererer, og den delen som understøtter operasjoner. Nå tilbakeføres de regionale støttefunksjonene til største bruker, og deler av verkstedvedlikeholdet til forsvarsgrenene. Dermed blir Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) mindre kompleks. FLO vil da ha som hovedoppgave å sikre at Forsvaret har det materiellet det skal, og at dette materiellet følges opp fra vugge til grav. Dette er en vedvarende operasjon i seg selv.

Anskaffelse av nytt materiell er meget krevende. Ethvert nytt materiellsystem krever dokumentasjon, etablering av kompetanse, organisasjon og fasiliteter for understøttelse.

For å ta materiellet i bruk kreves operatørkompetanse, taktiske retningslinjer, organisatoriske tilpasninger og ofte andre kategorier personell.

Innføring av nytt logistikkonsept er nettopp ment å skulle gjøre mottak, implementering og drift av materiellet mer effektivt.

Alt det jeg nå har nevnt, må gjøres og være på plass før materiellet blir en kapasitet som kan brukes i organisasjonen og under operasjoner.

Som jeg har vært inne på, er et viktig karaktertrekk ved dagens operasjoner at de skjer akkurat nå.

I tillegg foregår de innenfor et svært omfattende og spredt geografisk område. Bredden av kapasitetene utnyttes i operasjoner som spenner fra overvåkning av og tilstedeværelse i våre nasjonale områder med tilstøtende soner, til operasjoner sammen med afghanske styrker og drift av sykehus i Tsjad. Inntil for kort tid siden patruljerte vi også farvannene utenfor Somalia som del av en militær EU-styrke.

Videre er tempoet i operasjonene svært dynamisk. Stadig dukker det nye konflikter opp som stiller krav til menneskeheten om inngripen, og som utfordrer vår evne til solidaritet. Dette spenner seg fra militære operasjoner i Afrika til støtte til akutthjelp i Haiti.

Avdelingene som brukes i disse operasjonene settes som nevnt opp fra dagens tjenestegjørende forsvar og gjennom rekruttering fra samfunnet rundt oss. Ikke fra en mobiliseringsstyrke. Operasjonene er med andre ord en integrert del av vårt daglige virke, og kan ikke frikobles fra den øvrige driften av Forsvaret. Hele organisasjonen er involvert i forberedelser, gjennomføring og etterarbeid i forbindelse med operasjoner. Dette betyr at Forsvarets systemer for støtte og understøttelse innenfor felt som samband, etterretning og logistikk, må ha fleksibilitet og kapabilitet nok til å operere over hele verden.

Derfor må personellet gis høy kompetanse. En kompetanse som også omfatter å gi den enkelte soldat innsikt i andre kulturer og operasjonsområder. Før våre soldater forlater et Norge i fred, må de være mentalt forberedt på neste dag å befinne seg for eksempel i et Afghanistan der trusler som veibomber og ildoverfall er en del av hverdagen, og de må være godt nok trent og utrustet for å møte disse utfordringene.

Når operasjonen er over, må vi på samme måte ivareta materiellet, samle opp erfaringene som er gjort og - viktigst av alt – ivareta personellet. Vi må sørge for å ha gode rutiner i avdelingene for å følge opp våre soldater, og vi må ha et apparat hjemme som sørger for

at alle gis den støtten de trenger. Satsningen på å ivareta våre veteraner har gitt positive resultater, og det vil forbli et satsningsområde også fremover.

Så hvordan skal vi løse de oppgavene og utfordringene jeg nettopp har skildret? Jo, via *menneskene* i Forsvaret. Et felles mål er skissert, men god ledelse på alle nivåer må til for å vise vei. Jeg har tidligere pekt på ivaretagelse av personell som min første prioritet. Dette er fordi jeg vet at all kraft i organisasjonen kommer fra menneskene i den. Klarer vi ikke å ta vare på enkeltmennesket, mister vi også muligheten til å lykkes som organisasjon.

Videre vet jeg at ingen sitter på den totale sannheten alene. De *gode* løsningene får vi når vi klarer å etablere en dialog mellom ledelsen og de ansatte i organisasjonen, basert på innspill og erfaringer. Som operativ sjef har jeg i en rekke ulike sammenhenger vært vitne til hvordan norske soldater med pågangsmot, kreativitet og engasjement løser de vanskeligste oppdrag. Motivert av ønsket om å bidra med noe positivt.

Klarer Forsvarets ledere å skape samme entusiasme rundt realiseringen av vårt moderne forsvar, vil vi også lykkes med *denne* operasjonen.

God ledelse, motiverte og kunnskapsrike medarbeidere i tillegg til nye og forbedrede kapasiteter, er det Forsvaret jeg ser det vokse frem. Dette er også det Forsvaret vi vil ha. Nøklene til dette er vår evne til å koble kompetanse og kapasiteter sammen på nye måter. Her fremstår Norge som en lederstjerne blant våre allierte.

Våre nye kapasiteter

Gjennom de inspeksjonene jeg har gjort i mange ulike sammenhenger, og gjennom de tilbakemeldingene jeg har fått fra våre allierte, kan jeg trygt stå inne for at Forsvaret av i dag preges av kompetanse og kvalitet. Nylig hadde jeg besøk av sjefen for NATOs transformasjonskommando, den franske generalen Stéphane Abrial. Han var imponert over hva Forsvaret hadde fått til av nødvendig endring i løpet av kort tid.

Vi har da også mye å vise til. For å ta noen eksempler: Få om noen land har i dag kvalitetsmessig bedre kampflyvåpen, kystvakt, grensevakt, etterretningstjeneste, spesialstyrker eller stående hærstyrker enn Norge.

Få om noen land har om få år kvalitetsmessig bedre marine med maritim helikopterkapasitet. Få om noen land er i ferd med å få bedre utrustede soldater.

I tillegg får vi som nevnt om noen år nye kampfly til erstatning for våre utmerkede, men etter hvert aldrende flåte av F-16. De nye F-35 flyene vil gi oss en økt fleksibel kapasitet. De vil kunne utføre et bredt spekter av oppgaver knyttet til ildstøtte, informasjonsinnhenting og langtrekkende presisjonslevert ild. Flyene vil også være en forutsetning for å kunne utnytte sjø- og landstyrker fullt ut. Kort sagt vil de på en bedre måte møte morgendagens utfordringer. Inntil F-35 er på plass, holder vi imidlertid vår flåte av F-16 i god skikk gjennom fortsatte oppgraderingsprogrammer.

Som også forsvarsministeren sa fra denne talerstolen for to uker siden: "...enhetenes kvalitet, stridsevne og tilgjengelighet er løftet til et nivå som markerer et kvantesprang sammenliknet med det gamle mobiliseringsforsvaret".

De to viktigste faktorene for å få på plass disse forbedringene skyldes betydelige investeringer i materiell og menneskelig kompetanse.

I tillegg har forsvarsomstillingen frigjort mange milliarder kroner som er blitt brukt til denne moderniseringen.

På denne siden av tusenårsskiftet har Forsvaret vært inne i en fornyelsesperiode som i omfang og kostnader savner sidestykke i norsk forsvarshistorie. Kanskje med unntak av den våpenhjelpen vi mottok fra USA etter andre verdenskrig.

For å kunne videreføre moderniseringen, er det én ting som er viktigere enn noe annet; *forutsigbarhet i de årlige forsvarsbudsjettene*.

Investeringsprosjektene strekker seg ofte over mange budsjettår, og manglende forutsigbarhet vil kunne bety at enkeltprosjekter må stanses på halvveien, eller i verste fall rett før de er fullført. Vi har flere eksempler på slike konsekvenser fra tidligere planperioder, og de kan få alvorlige konsekvenser.

For enkeltprosjektet, men også for en større, sammenhengende forsvarsorganisasjon. Derfor vil jeg være fokusert på og åpen om, denne problemstillingen.

Ny fokus på åpenhet

Når vi nå går over i en kontinuerlig fornyings- og driftsfase, vil jeg at Forsvaret skal åpne seg og bli mer synlig. Et synlig forsvar gir trygghet. Et usynlig forsvar gir grobunn for usikkerhet. Et usynlig forsvar kan også på sikt skade vårt omdømme og redusere oppslutningen om Forsvaret i samfunnet. Folket må forstå hvordan Forsvaret virker, og hva det er.

Forsvaret er også en del av den offentlige forvaltningen. Det betyr blant annet å være underlagt de verdiene som hele vår offentlige forvaltning er tuftet på. Jeg tenker på regler om habilitet, taushetsplikt, kravene til objektivitet, forbudet mot myndighetsmisbruk. Ikke minst innebærer det et krav om åpenhet. Landets innbyggere skal føle seg trygge på at den offentlige forvaltningen spiller med åpne kort, og at den er til å stole på. Dette gjelder i høyeste grad også Forsvaret. Som jeg allerede har vært inne på, har samfunnet også krav på å vite hvordan Forsvaret forvalter sitt bo med bruk av statens midler.

Samfunnet har også krav på å vite hva som skjer når himmelen over Nord-Norge lyser opp. Slik den gjorde da en russisk prøverakett brant opp i desembernatten i fjor. Er det fare på ferde eller ikke?

I slike situasjoner skal og må vi gå ut så raskt som mulig med faktaopplysninger. Slik skaper vi trygghet i befolkningen, og vi viser at Forsvaret er på vakt og vet hva som foregår.

Vi har mye å være stolte av i Forsvaret, og jeg ønsker å fortelle det norske folk akkurat det. Jeg imøteser også debatter i media om Forsvarets operasjoner. Derfor skal vi også være åpne om det vi gjør, så langt lovgivningen og forholdet til soldatenes sikkerhet tillater det. For selv om vi ønsker mer åpenhet, må vi ikke glemme at vi først og fremst er til for nasjonens sikkerhet. Derfor må vi balansere åpenhet med behovet for skjerming. Nettopp derfor er det også viktig å definere hva åpenhet betyr for Forsvaret i praksis: Hva er det en selvfølge at vi er åpne om? Hva skal og må vi skjerme? Hvor er gråsonene, og hvordan håndterer vi dem? Dette er spørsmål som Forsvaret må ha fokus på i årene som kommer. At også forsvarsministeren har gitt signaler om at hun ønsker større åpenhet, tar jeg som en positiv utfordring.

Avslutning

Vi har nå vært under kontinuerlig omstilling i åtte år, og det har kostet.

Det koster fremdeles, nå som vi må ta et krafttak for å komme oss over den siste, bratte kneika. Men det har vært, og er, verdt det. Forsvaret av i dag og i morgen er et forsvar som leverer døgnet rundt hjemme og ute. Med motiverte og svært kompetente medarbeidere på alle plan og områder. Vi er et forsvar for vår tid. For i dag og i morgen.

Takk for oppmerksomheten.